

комунікаційного простору держави, в межах якого ЗМІ мають поширювати ідеї щодо національної ідентичності, створювати відкриті поля комунікації.

Список використаних джерел

1. Шварценберг Р.-Ж. Політична соціологія : у 3 ч. / Шварценберг Р.-Ж. – Ч. 1. – М. : РАУ, 1992. – 247 с.
2. Pye L. Political Communication / L. Pye // The Blackwell Encyclopaedia of Political Institutions. Oxford. NY, 1987. – 210 p.
3. Крастынь С. Р. Онтологические основания коммуникации : дис. канд. философских наук : 09.00.01 / Крастынь Сергей Робертович ; С.-Петерб. гос. ун-т. – СПб. ; 2009. – 163 с.
4. Graber D. A. Mass Media and American Politics / Graber D. A. – Washington, D.C. : CQ Press, 2002. – 441 p.
5. Бахов І. С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур / І. С. Бахов // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України № 2. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2012_2/12bisgdk.pdf.
6. Трахтенберг А. Д. Дискурсивный анализ массовой коммуникации и парадоксы левого сознания / А. Д. Трахтенберг // Политические исследования. – 2006. – № 4. – С. 44–45.
7. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации — М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер» — 2001. — 656 с.
8. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 440 с.
9. Н.Луман. Что такое коммуникация? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2954>.
10. Основы демократии : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / [за заг. ред. А. Колодій]. – К.: Ай Бі, 2002. – 684 с.

Поназого Влад Сергійвна, аспірант кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса)

НЕФОРМАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ КОРУПЦІЇ ЯК ЗАГРОЗА ПОСТУПАЛЬНОМУ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

Сучасне політичне буття, еволюційні соціально-політичні процеси детерміновані як формальними, так і неформальними практиками (тіньовий формат політики) [2, с. 100–101]. Корупція увиразнює саме тіньову політику; вона відноситься до сфери дії неформальних інститутів. Корупція (найперше – політична, бюрократична та ін.) є тим підривним інститутом, який має визначальний вплив на розвиток будь-якої держави, її регіонів, територіальних

громад тощо. Його дія має руйнівну природу, «інфікує» демократичні інститути, підриває основи безпеки усіх рівнів – від загальнодержавного до локального. Існування корупції як своєрідного антиатрибута сучасних політичних систем не заперечують навіть найрозвиненіші держави, які лідирують в антикорупційних та інших рейтингах. Вона визнана перешкодою для розвитку України й її регіонів, що зумовлює державу та громадськість до пошуку дієвих інституційних механізмів мінімізації її масштабів.

Високий рівень корупції становить загрозу розвитку чи збереженню демократичних інститутів. Корупція «продукується в соціальному просторі, який охоплює політику, економіку і соціальну сфери життєдіяльності суспільства» [4, с. 31]. Серед політичних причин укоріненості корупційних практик – «відсутність стратегії формування та здійснення суспільних перетворень, відсутність програмованості й предметності у впровадженні демократичних засад у різні сфери суспільного життя, недосконалість антикорупційної політики» [5].

Корупція є чинником деградації будь-якої держави та її регіонів. Вона увиразнена в низці процесів: фальсифікуються результати виборів; утворюються особливі фінансово-політичні групи, які завдяки величезним ресурсам приймають стратегічні державні рішення; відсутня реальна політична конкуренція; домінує непотизм, фаворитизм, клієнтарно-патронажні зв'язки і под. Критичною є ситуація (системна корупція), коли реалізовувати у державі політичні та ін. технології без корупційної компоненти стає практично неможливо.

Висока укоріненість корупційних практик зумовлює те, що державна та регіональна політика значною мірою стає узалежненою від приватних і корпоративних інтересів олігархічних груп; ігноруються принципи законності; домінують неформальні соціальні зв'язки тощо. Рівень і форми корупційних практик у суспільно-політичному житті визначаються інституційним дизайном, співвідношенням формальних і неформальних інститутів. У результаті корупція зазвичай постає як негативний ефект неформальної інституціалізації.

Політика держав з усталеними традиціями демократії формується у публічному дискурсивному полі, для якого характерний громадський контроль і максимальна транспарентність. Відхід від демократії чи її відсутність загалом зумовлює ситуацію, коли еліти різного рівня задля захисту своїх вузькогрупових опортуністичних інтересів (отримання політичної чи іншої ренти) тінізують процеси розпорядження ресурсами, а контроль влади суспільством штучно унеможливлений. Як результат, домінує неформальне (тіньове) управління, відбувається деформалізація – заміщення формальних інститутів, неформальною інституціалізацією. На думку В. Меркеля та А. Круасана, відбувається проникнення неформальних практик до формальних інститутів, переміщує процес прийняття рішень із бюрократичних інстанцій до неформальних переговорів [3, с. 20].

Корупція вступає у конфлікт із принципом верховенства права, панування якого у державі свідчить про домінування формальних інститутів, дотримання універсальних норм і правил. Натомість відсутність верховенства права слугує доказом «домінування неформальних інститутів, заснованих на партикулярних нормах і правилах (таких як клієнтизм чи корупція) [1, с. 59]. У атмосфері тотальної корупції формальні інститути можна порівняти з фасадом для неформальних інститутів. Уряд стає невідконтрольним парламенту, важливі державні рішення приймаються «сім'єю», кланами; партії не можуть виконати свої функції та бути своєрідним мостом, який пов'язує еліти та маси.

Таким чином, корупція постає як неформальний інститут руйнівного типу, який уможливорює неправомірне використання ресурсів влади в позасуспільних інтересах, приватизацію публічних ресурсів. У цьому полягає її негативний вплив на загальнодержавний та регіональний розвиток.

Список використаних джерел

1. Гельман В. Я. Постсоветские политические трансформации: наброски к теории / В. Я. Гельман // *Общественные науки и современность*. – 2001. – № 1. – С. 55–69.
2. Кушнар'ов І. В. Неоінституціоналізм як методологія дослідження політичної корупції / І. В. Кушнар'ов: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. (22–23 вересня 2017 р., м. Херсон) [«Історичні, соціологічні, політологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень»]. – Херсон : Гельветика, 2017. – С. 100–105.
3. Меркель В. Формальные и неформальные институты в дефектных демократиях / В. Меркель, А. Круасан // *Полис*. – 2002. – № 2. – С. 20–30.
4. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис. ... д-ра політ. н: 23.00.02 / Євген Васильович Невмержицький. – К. : Ін-т політ. і етнонац. досл. ім. І. Ф. Кураса, 2009. – 35 с.
5. Чемерис І. Політико-правові механізми запобігання та протидії корупції в органах державної влади України : автореф. дис. ... канд. політ. н: 23.00.02 / Іван Вікторович Чемерис. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2012. – 20 с.